

ΓΝΩΜΟΔΟΤΗΣΕΙΣ

ΕΥΡΩΠΑΙΟΣ ΕΠΟΠΤΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ

Γνωμοδότηση του Ευρωπαίου Επόπτη Προστασίας Δεδομένων σχετικά με την ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο — «Η αντιτρομοκρατική πολιτική της ΕΕ: βασικά επιτεύγματα και μελλοντικές προκλήσεις»

(2011/C 56/02)

Ο ΕΥΡΩΠΑΙΟΣ ΕΠΟΠΤΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ,

Έχοντας υπόψη, τη συνθήκη για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης και ιδίως το άρθρο 16,

Έχοντας υπόψη, τον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης και ιδίως τα άρθρα 7 και 8,

Έχοντας υπόψη, την οδηγία 95/46/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 24ης Οκτωβρίου 1995 για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και για την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών ⁽¹⁾,

Έχοντας υπόψη, τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 45/2001 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 18ης Δεκεμβρίου 2000 σχετικά με την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα από τα όργανα και τους οργανισμούς της Κοινότητας και σχετικά με την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών ⁽²⁾, ιδίως δε το άρθρο 41,

ΕΞΕΔΩΣΕ ΤΗΝ ΑΚΟΛΟΥΘΗ ΓΝΩΜΟΔΟΤΗΣΗ

I. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1. Στις 20 Ιουλίου 2010 η Επιτροπή εξέδωσε ανακοίνωση με τίτλο «Η αντιτρομοκρατική πολιτική της ΕΕ: βασικά επιτεύγματα και μελλοντικές προκλήσεις» ⁽³⁾. Η ανακοίνωση αποσκοπεί στο να παράσχει «τα βασικά στοιχεία για την πολιτική αξιολόγηση της υφιστάμενης αντιτρομοκρατικής στρατηγικής της ΕΕ» και αποτελεί προπαρασκευαστικό στάδιο στο πλαίσιο της ευρύτερης στρατηγικής εσωτερικής ασφάλειας ⁽⁴⁾. Αξιολογεί παρελθοντικά επιτεύγματα και ορίζει μελλοντικές προκλήσεις και γραμμές πολιτικής για την αντιτρομοκρατική πολιτική της ΕΕ.

⁽¹⁾ ΕΕ L 281 της 23.11.1995, σ. 31.

⁽²⁾ ΕΕ L 8 της 12.1.2001, σ. 1.

⁽³⁾ COM(2010) 386 τελικό.

⁽⁴⁾ Βλ. σελίδα 2 της ανακοίνωσης.

2. Πολλές από τις πρωτοβουλίες για τις οποίες γίνεται λόγος στην ανακοίνωση έχουν ήδη αποτελέσει αντικείμενο συγκεκριμένων γνωμοδοτήσεων ή σχολίων του ΕΕΠΔ. Ωστόσο, η εν λόγω ανακοίνωση παρουσιάζει μια ευρεία προοπτική πολιτικής και μακροπρόθεσμους προσανατολισμούς που δικαιολογούν μια ειδική γνωμοδότηση του ΕΕΠΔ.

3. Ως εκ τούτου, η παρούσα γνωμοδότηση στοχεύει στο να προτείνει περισσότερες θεμελιώδεις επιλογές σε έναν τομέα όπου η χρήση των προσωπικών πληροφοριών αποτελεί ταυτόχρονα ζήτημα αποφασιστικής σημασίας, γίνεται μαζικά και συνιστά ένα ιδιαίτερα ευαίσθητο θέμα.

4. Η γνωμοδότηση δεν σχολιάζει την πιο πρόσφατη ανακοίνωση της Επιτροπής στον συγκεκριμένο τομέα με τίτλο «Η στρατηγική εσωτερικής ασφάλειας της ΕΕ στην πράξη: πέντε βήματα για μια ασφαλέστερη Ευρώπη» που εκδόθηκε στις 22 Νοεμβρίου 2010 ⁽⁵⁾. Η εν λόγω ανακοίνωση θα αποτελέσει αντικείμενο ξεχωριστής γνωμοδότησης του ΕΕΠΔ, όπου θα τονίζεται και πάλι η ανάγκη της αποσαφήνισης των συνδέσεων μεταξύ των διαφόρων εγγράφων.

5. Στην παρούσα γνωμοδότηση ο ΕΕΠΔ αναλύει τα διάφορα στοιχεία της ανακοίνωσης, διατυπώνοντας ταυτόχρονα συμβουλές και συστάσεις με σκοπό τη διασφάλιση του θεμελιώδους δικαιώματος της προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα στον τομέα της αντιτρομοκρατικής πολιτικής της ΕΕ, ιδίως όταν αντιμετωπίζονται μελλοντικές προκλήσεις και αναπτύσσονται νέοι προσανατολισμοί πολιτικής.

II. ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΣΧΕΤΙΚΩΝ ΖΗΤΗΜΑΤΩΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ

6. Με γνώμονα τη δομή της αντιτρομοκρατικής στρατηγικής της ΕΕ του 2005 ⁽⁶⁾, η ανακοίνωση αναλύει καταρχάς τα τέσσερα βασικά σκέλη της αντιτρομοκρατικής πολιτικής της ΕΕ: πρόληψη, προστασία, καταδίωξη και αντίδραση. Σε ειδικό κεφάλαιο αναλύονται στη συνέχεια ορισμένα οριζόντια ζητήματα και συγκεκριμένα ο σεβασμός των θεμελιωδών δικαιωμάτων, η διεθνής συνεργασία και η χρηματοδότηση.

⁽⁵⁾ COM(2010) 673 τελικό.

⁽⁶⁾ Έγγραφο 14469/4/05 της 30ής Νοεμβρίου 2005.

- 1. Πρόληψη, προστασία, καταδίωξη, αντίδραση και η ανάγκη ενσωμάτωσης των αρχών προστασίας δεδομένων**
7. Η «πρόληψη» καλύπτει ένα ευρύ φάσμα δραστηριοτήτων, από την πρόληψη της ριζοσπαστικοποίησης και της στρατολόγησης έως την εξέταση του τρόπου με τον οποίο οι τρομοκράτες χρησιμοποιούν το Διαδίκτυο. Στο πλαίσιο αυτό, η ανακοίνωση αναφέρει μεταξύ των βασικών επιτευγμάτων την απόφαση-πλαίσιο του Συμβουλίου για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας που εκδόθηκε το 2002 ⁽¹⁾ και τροποποιήθηκε το 2008 ⁽²⁾.
8. Η «προστασία» των προσώπων και των υποδομών καλύπτει επίσης ένα πολύ ευρύ φάσμα ζητημάτων, όπως οι πρωτοβουλίες για την ασφάλεια των συνόρων, η ασφάλεια των μεταφορών, ο έλεγχος των πρόδρομων ουσιών εκρηκτικών υλών, η προστασία των υποδομών ζωτικής σημασίας και η βελτίωση της αλυσίδας εφοδιασμού.
9. Η «καταδίωξη» περιλαμβάνει δραστηριότητες όπως η συλλογή πληροφοριών, η αστυνομική και δικαστική συνεργασία και η καταπολέμηση των δραστηριοτήτων και της χρηματοδότησης των τρομοκρατών. Οι μελλοντικές προκλήσεις στον συγκεκριμένο τομέα είναι η θέσπιση ενός πλαισίου PNR (καταστάσεις με τα ονόματα επιβατών) της ΕΕ ⁽³⁾, η χρήση του άρθρου 75 της ΣΛΕΕ με σκοπό την ανάπτυξη ενός πλαισίου για τη δέσμευση κονδυλίων και οικονομικών περιουσιακών στοιχείων, καθώς και η αμοιβαία αναγνώριση στη συγκέντρωση αποδεικτικών στοιχείων σε ποινικές υποθέσεις.
10. Η «αντίδραση» αναφέρεται στην ικανότητα αντιμετώπισης των επιπτώσεων τρομοκρατικών επιθέσεων και συμπεριλαμβάνει την παροχή βοήθειας στα θύματα της τρομοκρατίας.
11. Όλοι αυτοί οι τομείς συνδέονται στενά με πρωτοβουλίες για τις οποίες ο ΕΕΠΔ έχει ήδη εκφέρει τη γνώμη του, όπως το Πρόγραμμα της Στοκχόλμης, τα περιοριστικά μέτρα και η δέσμευση περιουσιακών στοιχείων, η διατήρηση δεδομένων, οι σαρωτές ασφαλείας, οι πρόδρομες ουσίες όπλων, τα βιομετρικά δεδομένα, η απόφαση Prüm, οι καταστάσεις με τα ονόματα επιβατών, η συμφωνία TFTP, το πληροφοριακό σύστημα Σένγκεν, το πληροφοριακό σύστημα θεωρήσεων, η ολοκληρωμένη διαχείριση των συνόρων, η στρατηγική της ΕΕ για τη διαχείριση των πληροφοριών και η διασυνοριακή ανταλλαγή αποδεικτικών στοιχείων.
12. Οι τομείς της «πρόληψης» και της «προστασίας» είναι, από πλευράς προστασίας δεδομένων, οι πλέον ευαίσθητοι, και αυτό για διάφορους λόγους.
13. Πρώτον, οι τομείς αυτοί βασίζονται εξ ορισμού σε προοπτικές εκτιμήσεις κινδύνων, οι οποίες στις περισσότερες περιπτώσεις οδηγούν σε ευρεία και «προληπτική» επεξεργασία τεράστιων ποσοτήτων προσωπικών πληροφοριών που αφορούν πολίτες που δεν θεωρούνται ύποπτοι (π.χ. παρακολούθηση δραστηριοτήτων στο Διαδίκτυο, ηλεκτρονικά σύνορα και σαρωτές ασφαλείας).
14. Δεύτερον, η ανακοίνωση προβλέπει την αύξηση των συμπράξεων μεταξύ αρχών επιβολής του νόμου και ιδιωτικών εταιρειών (όπως παροχών υπηρεσιών Διαδικτύου, χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων και μεταφορικών εταιριών), με σκοπό την ανταλλαγή σχετικών πληροφοριών και ενίοτε την «ανάθεση» σε αυτές ορισμένων από τα καθήκοντα επιβολής του νόμου. Αυτό συνεπάγεται αυξανόμενη χρήση δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, τα οποία συλλέγονται από ιδιωτικές εμπορικές εταιρείες για να χρησιμοποιηθούν από δημόσιες αρχές για σκοπούς επιβολής του νόμου.
15. Πολλές από τις πρωτοβουλίες αυτές ελήφθησαν αρκετές φορές χωρίς διεξοδική εξέταση των ενδεχομένως άσκοπα επαναλαμβανόμενων ή αλληλεπικαλυπτόμενων δράσεων με ήδη υφιστάμενα μέτρα ως ταχεία αντίδραση σε τρομοκρατικές ενέργειες. Σε ορισμένες περιπτώσεις, ακόμη και ορισμένα χρόνια μετά την έναρξη ισχύος τους, εξακολουθεί να μην έχει καθοριστεί σε ποιον βαθμό ήταν πράγματι απαραίτητη η παραβίαση της ιδιωτικής ζωής των πολιτών που προέκυψε από τα συγκεκριμένα μέτρα.
16. Επιπλέον, η «προληπτική» χρήση των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα είναι ακόμη πιθανότερο να οδηγήσει σε διακρίσεις. Η προληπτική ανάλυση των πληροφοριών θα συνεπαγόταν τη συλλογή και επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που αφορούν μεγάλες κατηγορίες ατόμων (π.χ. όλοι οι επιβάτες, όλοι οι χρήστες του Διαδικτύου κ.λπ.), ανεξαρτήτως του εάν υπάρχουν συγκεκριμένες υποψίες γι' αυτούς. Η ανάλυση των δεδομένων αυτών —ιδίως εάν συνδυάζονται με τεχνικές «εξόρυξης δεδομένων»— μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα να χαρακτηρίζονται ως ύποπτοι αθώοι άνθρωποι, αποκλειστικά και μόνο επειδή το προφίλ τους (ηλικία, φύλο, θρήσκευμα κ.λπ.) ή/και οι συνήθειές τους (π.χ. όσον αφορά τα ταξίδια τους, τον τρόπο που χρησιμοποιούν το Διαδίκτυο κ.λπ.) ταιριάζουν με εκείνες ανθρώπων που συνδέονται με την τρομοκρατία ή θεωρούνται ύποπτοι για τέτοιες συνδέσεις. Κατά συνέπεια, ιδίως στο συγκεκριμένο πλαίσιο, οποιαδήποτε αδέσμευτη ή εσφαλμένη χρήση (ενίοτε ευαίσθητων) προσωπικών πληροφοριών, σε συνδυασμό με ευρείες εξουσίες εξαναγκασμού των αρχών επιβολής του νόμου, μπορεί να οδηγήσει σε διακρίσεις και στιγματισμό συγκεκριμένων προσώπων ή/και ομάδων ατόμων.
17. Υπό αυτό το πρίσμα, η διασφάλιση ενός υψηλού επιπέδου προστασίας των δεδομένων συμβάλλει επίσης στην καταπολέμηση του ρατσισμού, της ξενοφοβίας και των διακρίσεων, γεγονός το οποίο, σύμφωνα με την ανακοίνωση, «μπορεί επίσης να συμβάλει στην πρόληψη της ριζοσπαστικοποίησης και της στρατολόγησης τρομοκρατών».

2. Μια συνεκτική προσέγγιση βάσει της αρχής της ανακρίσιμης

18. Μια σημαντική γενική παρατήρηση αφορά την ανάγκη να διασφαλιστεί η συνεκτικότητα και οι σαφείς συνδέσεις μεταξύ όλων των ανακοινώσεων και πρωτοβουλιών στον τομέα των εσωτερικών υποθέσεων, ιδίως δε σε ό,τι αφορά την εσωτερική ασφάλεια. Για παράδειγμα, παρ' ό,τι η αντιτρομοκρατική στρατηγική της ΕΕ συνδέεται στενά με τη στρατηγική διαχείρισης των πληροφοριών, τη στρατηγική για τον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων και το ευρωπαϊκό μοντέλο ανταλλαγής πληροφοριών, οι συνδέσεις όλων αυτών των εγγράφων μεταξύ

⁽¹⁾ 2002/475/ΔΕΥ, (ΕΕ L 164 της 22.6.2002, σ. 3).

⁽²⁾ 2008/919/ΔΕΥ, (ΕΕ L 330 της 9.12.2008, σ. 21).

⁽³⁾ Όπως έχει ανακοινωθεί και στο σχέδιο δράσης της Επιτροπής για την εφαρμογή του Προγράμματος της Στοκχόλμης, COM(2010) 171 τελικό της 20ής Απριλίου 2010.

τους δεν ορίζονται ρητά και συνολικά. Αυτό κατέστη ακόμη πιο εμφανές με την έκδοση, στις 22 Νοεμβρίου 2010, της ανακοίνωσης με τίτλο «Η στρατηγική εσωτερικής ασφάλειας της ΕΕ στην πράξη: πέντε βήματα για μια ασφαλέστερη Ευρώπη»⁽¹⁾.

19. Ως εκ τούτου, ο ΕΕΠΔ συνιστά στα θεσμικά όργανα της ΕΕ να διασφαλίζουν ότι οι πολιτικές και οι πρωτοβουλίες στον τομέα των εσωτερικών υποθέσεων και της εσωτερικής ασφάλειας σχεδιάζονται και εφαρμόζονται με τρόπο που να διασφαλίζει μια συνεκτική προσέγγιση και σαφείς συνδέσεις μεταξύ τους, ώστε να ευνοούνται οι κατάλληλες και θετικές συνέργειες και να αποφεύγεται η άσκοπη επανάληψη έργου και προσπάθειών.
20. Ο ΕΕΠΔ συνιστά επιπλέον η αρχή της αναγκαιότητας να εξετάζεται ξεχωριστά για κάθε πρόταση στον εν λόγω τομέα. Αυτό πρέπει να γίνεται τόσο μέσω της εξέτασης των πιθανών αλληλοεπικαλύψεων μεταξύ ήδη υφιστάμενων μέσων όσο και με τον περιορισμό της συλλογής και της ανταλλαγής των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα στο απολύτως απαραίτητο για τους επιδιωκόμενους σκοπούς.
21. Για παράδειγμα, στην περίπτωση της συμφωνίας με τις ΗΠΑ για το πρόγραμμα παρακολούθησης της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας (TFTR II), ο ΕΕΠΔ διερωτήθηκε σε ποιον βαθμό η εν λόγω συμφωνία ήταν πράγματι απαραίτητη για την επίτευξη αποτελεσμάτων που θα μπορούσαν να επιτευχθούν και με τη χρήση μέσων λιγότερο παρεμβατικών ως προς την ιδιωτική ζωή, όπως εκείνων που προβλέπονται από το υφιστάμενο ευρωπαϊκό και διεθνές πλαίσιο⁽²⁾. Στην ίδια γνωμοδότηση, ο ΕΕΠΔ διερωτήθηκε σχετικά με την αναγκαιότητα της μαζικής διαβίβασης δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα σε σύγκριση με περισσότερο στοχευμένες αποστολές.
22. Η ανακοίνωση αναφέρει ως μια από τις προκλήσεις «τη διασφάλιση ότι τα μέσα θα καλύπτουν τις πραγματικές ανάγκες (επιβολής του νόμου), διασφαλίζοντας παράλληλα τον πλήρη σεβασμό του δικαιώματος προστασίας της ιδιωτικής ζωής και των κανόνων για την προστασία των προσωπικών δεδομένων». Ο ΕΕΠΔ εκφράζει την ικανοποίησή του για τη ρητή αυτή αναγνώριση και καλεί τα θεσμικά όργανα της ΕΕ να εξετάσουν προσεκτικά σε ποιον βαθμό τα ήδη υφιστάμενα αλλά και τα προβλεπόμενα μέσα καλύπτουν τις πραγματικές ανάγκες επιβολής του νόμου, αποφεύγοντας ταυτόχρονα αλληλοεπικαλυπτόμενα μέτρα ή περιττούς περιορισμούς της ιδιωτικής ζωής. Υπό αυτό το πρίσμα, τα υφιστάμενα μέσα πρέπει να αποδεικνύονται, μέσω περιοδικής επανεξέτασης, ως αποτελεσματικό μέσο για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας.
23. Ο ΕΕΠΔ έχει υποστηρίξει, μέσω πολυάριθμων γνωμοδοτήσεων και σχολίων, την ανάγκη αξιολόγησης όλων των υφιστάμενων μέσων ανταλλαγής πληροφοριών προτού να προταθούν καινούργια, ενώ ιδιαίτερη έμφαση στο συγκεκριμένο ζήτημα δόθηκε με την πρόσφατη γνωμοδότηση σχετικά με την «Επισκόπηση της διαχείρισης πληροφοριών στον τομέα της ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης»⁽³⁾. Πράγματι, η αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας των υφιστάμενων μέτρων με παράλληλη εξέταση του αντικτύπου των νέων προβλεπόμενων μέτρων επί της ιδιωτικής ζωής είναι καθοριστικής σημασίας και θα πρέπει να διαδραματίζει σημαντικό ρόλο όσον αφορά τη δράση της Ευρωπαϊκής Ένωσης στον συγκεκριμένο τομέα, σύμφωνα και με την προσέγγιση που προάγεται από το Πρόγραμμα της Στοκχόλμης.

24. Τυχόν αλληλεπικαλύψεις και έλλειψη αποτελεσματικότητας πρέπει να οδηγούν σε προσαρμογές των επιλογών πολιτικής ή ακόμη και στην παγίωση ή απόρριψη υφιστάμενων συστημάτων συλλογής και επεξεργασίας δεδομένων.

25. Ο ΕΕΠΔ συνιστά να δίδεται ιδιαίτερη προσοχή σε όσες προτάσεις καταλήγουν σε γενική συλλογή δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα για όλους τους πολίτες αντί μόνο για υπόπτους. Ιδιαίτερη προσοχή και αιτιολόγηση πρέπει επίσης να προβλέπεται για εκείνες τις περιπτώσεις όπου η επεξεργασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα προβλέπεται για σκοπούς άλλους από εκείνους για τους οποίους συλλέχθηκαν αρχικά, όπως π.χ. στην περίπτωση της πρόσβασης, για σκοπούς επιβολής του νόμου, σε δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα που βρίσκονται αποθηκευμένα στο σύστημα Eurodac.

26. Η ανακοίνωση τονίζει επίσης ότι μια από τις μελλοντικές προκλήσεις θα είναι να διασφαλιστεί μια αποτελεσματική πολιτική έρευνας σε ζητήματα ασφάλειας, η οποία θα συμβάλει στην παροχή ασφάλειας υψηλού επιπέδου. Ο ΕΕΠΔ υποστηρίζει την άποψη που εκφράζεται μέσω της ανακοίνωσης, ότι δηλαδή μια αποτελεσματική έρευνα σε ζητήματα ασφάλειας θα ενίσχυε τους δεσμούς μεταξύ διαφόρων παραγόντων. Από τη σκοπιά αυτή, έχει καθοριστική σημασία να διοχετεύεται η εμπειρία προστασίας δεδομένων στην έρευνα σε ζητήματα ασφάλειας από πρώιμο κίονας στάδιο, ώστε να καθοδηγεί τις επιλογές πολιτικής και να διασφαλίζεται η ενσωμάτωση, στον μέγιστο δυνατό βαθμό, της συνιστώσας της ιδιωτικής ζωής στις νέες τεχνολογίες ασφάλειας, σύμφωνα με την αρχή της «προστασίας της ιδιωτικής ζωής ήδη από τον σχεδιασμό».

3. Χρήση περιοριστικών μέτρων (δέσμευσης περιουσιακών στοιχείων)

27. Όσον αφορά τη χρήση περιοριστικών μέτρων (δέσμευσης περιουσιακών στοιχείων) για συγκεκριμένες χώρες και υπόπτους για τρομοκρατία, η νομολογία του Δικαστηρίου έχει επανειλημμένα επιβεβαιώσει ότι ο σεβασμός των θεμελιωδών δικαιωμάτων στο πλαίσιο της καταπολέμησης της τρομοκρατίας αποτελεί ζήτημα καθοριστικής σημασίας για τη διασφάλιση τόσο του σεβασμού των δικαιωμάτων των πολιτών όσο και του έννομου χαρακτήρα των λαμβανόμενων μέτρων.

28. Ο ΕΕΠΔ έχει ήδη εκδώσει γνωμοδοτήσεις και διατυπώσει σχόλια στον συγκεκριμένο τομέα⁽⁴⁾, αφενός τονίζοντας τις βελτιώσεις που έχουν επιτευχθεί στις διαδικασίες και αφετέρου ζητώντας περαιτέρω βελτιώσεις, ειδικά σε ό,τι αφορά το δικαίωμα πληροφόρησης και πρόσβασης σε δεδομένα

⁽¹⁾ Βλ. παράγραφο 4 της παρούσας.

⁽²⁾ Γνωμοδότηση του ΕΕΠΔ της 22ας Ιουνίου 2010.

⁽³⁾ Γνωμοδότηση του ΕΕΠΔ της 30ής Σεπτεμβρίου 2010.

⁽⁴⁾ Γνωμοδότηση της 28ης Ιουλίου 2009 όσον αφορά την πρόταση κανονισμού του Συμβουλίου για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 881/2002 του Συμβουλίου περί επιβολής συγκεκριμένων περιοριστικών μέτρων κατά ορισμένων προσώπων και οντοτήτων που συνδέονται με τον Οσάμα Μπιν Λάντεν, το δίκτυο της Αλ Κάιντα και τους Ταλιμπάν, (ΕΕ C 276 της 17.11.2009, σ. 1). Γνωμοδότηση της 16ης Δεκεμβρίου 2009 σχετικά με διάφορες νομοθετικές προτάσεις για την επιβολή συγκεκριμένων περιοριστικών μέτρων έναντι της Σομαλίας, της Ζιμπάμπουε, της Λαϊκής Δημοκρατίας της Κορέας και της Γουινέας, (ΕΕ C 73 της 23.3.2010, σ. 1). Βλ. επίσης επιστολή του ΕΕΠΔ της 20ής Ιουλίου 2010 σχετικά με τρεις νομοθετικές προτάσεις για την επιβολή συγκεκριμένων περιοριστικών μέτρων, ιδίως όσον αφορά τον κ. Μιλόσεβιτς και πρόσωπα που συνδέονται με αυτόν, για υποστήριξη της εντολής του Διεθνούς Δικαστηρίου για την πρώην Γιουγκοσλαβία, καθώς και για την Ερυθραία. Όλες οι γνωμοδοτήσεις και τα σχόλια του ΕΕΠΔ διατίθενται μέσω του δικτυακού τόπου του ΕΕΠΔ <http://www.edps.europa.eu>

προσωπικού χαρακτήρα, τον σαφή καθορισμό των περιορισμών ως προς τα συγκεκριμένα δικαιώματα και τη διαθεσιμότητα αποτελεσματικών ένδικων μέσων και ανεξάρτητης εποπτείας.

29. Η ανάγκη για περαιτέρω βελτιώσεις της διαδικασίας και των εγγυήσεων που παρέχονται σε κατονομαζόμενα πρόσωπα επιβεβαιώθηκε πρόσφατα από το Γενικό Δικαστήριο στην λεγόμενη «υπόθεση Kadı II» ⁽¹⁾. Πιο συγκεκριμένα, το Δικαστήριο τόνισε την ανάγκη τα κατονομαζόμενα πρόσωπα να ενημερώνονται λεπτομερώς σχετικά με τους λόγους καταχώρισής τους. Αυτό προσεγγίζει κατά πολύ τα δικαιώματα που προβλέπονται από τη νομοθεσία για την προστασία των δεδομένων και αφορούν την πρόσβαση του ενδιαφερομένου στα προσωπικά δεδομένα που τον αφορούν και τη δυνατότητα διόρθωσής τους, ιδίως όταν είναι λανθασμένα ή παρωχημένα. Τα δικαιώματα αυτά, όπως ρητά αναφέρονται στο άρθρο 8 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων, συνιστούν βασικά στοιχεία της προστασίας δεδομένων και μπορούν να υπόκεινται σε περιορισμούς μόνο στον βαθμό που αυτοί είναι απαραίτητοι, προβλέψιμοι και προβλεπόμενοι από τη νομοθεσία.
30. Υπό το πρίσμα αυτό, ο ΕΕΠΔ συμφωνεί με την ανακοίνωση ως προς το ότι μια από τις μελλοντικές προκλήσεις στον τομέα της αντιτρομοκρατικής πολιτικής θα είναι η χρήση του άρθρου 75 ΣΛΕΕ. Η νέα αυτή νομική βάση, που θεσπίστηκε από τη συνθήκη της Λισαβόνας, προβλέπει ρητά την καθιέρωση μέτρων για τη δέσμευση περιουσιακών στοιχείων φυσικών ή νομικών προσώπων. Ο ΕΕΠΔ συνιστά τη χρήση της εν λόγω νομικής βάσης και για τον καθορισμό ενός πλαισίου δέσμευσης περιουσιακών στοιχείων, το οποίο θα συμβαδίζει πλήρως με τον σεβασμό των θεμελιωδών δικαιωμάτων. Ο ΕΕΠΔ προτιμάται να συνεισφέρει ακόμη περισσότερο στην ανάπτυξη σχετικών νομοθετικών μέσων και διαδικασιών και αναμένει ότι θα του ζητηθεί να διατυπώσει τη γνώμη του δρόμους και εγκαίρως, όταν η Επιτροπή — σύμφωνα με το πρόγραμμα εργασίας της για το 2011 — θα εκπονήσει συγκεκριμένο κανονισμό για τον εν λόγω τομέα ⁽²⁾.
31. Υπό μια ευρύτερη προοπτική, υπάρχει ανάγκη να καθιερωθεί ένα πλαίσιο προστασίας δεδομένων που να ισχύει και για την κοινή εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφάλειας. Πράγματι, το άρθρο 16 ΣΛΕΕ προβλέπει νομική βάση για τη θέσπιση κανόνων προστασίας δεδομένων και στον τομέα της κοινής εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφάλειας. Η διαφορετική νομική βάση και διαδικασία που καθορίζεται από το άρθρο 39 ΣΕΕ θα εφαρμόζεται μόνο όταν γίνεται επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα στον συγκεκριμένο τομέα από τα κράτη μέλη. Ωστόσο, ακόμη και αν η Συνθήκη της Λισαβόνας προτρέπει να θεσπιστούν οι εν λόγω κανόνες προστασίας δεδομένων και παρέχει τα εργαλεία για την καθιέρωσή τους, καμία σχετική πρωτοβουλία δεν έχει προβλεφθεί από την πρόσφατη ανακοίνωση με τίτλο «Συνολική προσέγγιση όσον αφορά την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα στην Ευρωπαϊκή Ένωση» ⁽³⁾. Στο πλαίσιο αυτό, ο ΕΕΠΔ καλεί την

Επιτροπή να υποβάλει πρόταση για την καθιέρωση ενός πλαισίου προστασίας δεδομένων στον τομέα της κοινής εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφάλειας.

4. Σεβασμός των θεμελιωδών δικαιωμάτων και διεθνής συνεργασία

32. Το κεφάλαιο που αφιερώνεται στον σεβασμό των θεμελιωδών δικαιωμάτων υπογραμμίζει ότι η ΕΕ πρέπει να είναι υποδειγματική όσον αφορά τον σεβασμό του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων, ο οποίος πρέπει να αποτελεί την πυξίδα για όλες τις πολιτικές της Ένωσης. Ο ΕΕΠΔ εκφράζει την ικανοποίησή του για την προσέγγιση αυτή.
33. Ο ΕΕΠΔ υποστηρίζει επίσης την άποψη της ανακοίνωσης ότι ο σεβασμός των θεμελιωδών δικαιωμάτων δεν αποτελεί απλώς και μόνο μια νομική απαίτηση αλλά και μια βασική προϋπόθεση για την προώθηση της αμοιβαίας εμπιστοσύνης μεταξύ των εθνικών αρχών και της εμπιστοσύνης από το ευρύ κοινό.
34. Στο πλαίσιο αυτό, ο ΕΕΠΔ συνιστά μια προορατική προσέγγιση και συγκεκριμένες δράσεις για την υλοποίηση του εν λόγω στόχου, η οποία θα αποτελέσει επίσης ένα μέσο αποτελεσματικής εφαρμογής του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ ⁽⁴⁾.
35. Οι εκτιμήσεις επιπτώσεων στην ιδιωτική ζωή και η έγκαιρη γνωμοδότηση εκ μέρους των αρμοδίων αρχών για την προστασία των δεδομένων πρέπει να διασφαλίζονται για όλες τις πρωτοβουλίες που έχουν αντίκτυπο στην προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, ανεξάρτητα από το ποιος τις λαμβάνει και από τον τομέα στον οποίο προτείνονται.
36. Στο κεφάλαιο για τη διεθνή συνεργασία, η ανακοίνωση τονίζει επίσης την ανάγκη δημιουργίας «του νομικού και πολιτικού πλαισίου που απαιτείται για την ενίσχυση της συνεργασίας με τους εξωτερικούς εταίρους στον τομέα της καταπολέμησης της τρομοκρατίας».
37. Ως προς αυτό, ο ΕΕΠΔ υπενθυμίζει την ανάγκη διασφάλισης των κατάλληλων εγγυήσεων κατά την ανταλλαγή δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα με τρίτες χώρες και διεθνείς οργανισμούς, ώστε ο σεβασμός των δικαιωμάτων των πολιτών ως προς τα δεδομένα που τους αφορούν να διασφαλίζεται και στο πλαίσιο της διεθνούς συνεργασίας.
38. Αυτό περιλαμβάνει επίσης την προώθηση της προστασίας δεδομένων και στο πλαίσιο της συνεργασίας με τρίτες χώρες και διεθνείς οργανισμούς, ώστε να διασφαλίζεται η τήρηση των προτύπων της ΕΕ. Συνάδει επίσης με την πρόθεση της Επιτροπής για την ανάπτυξη υψηλών νομικών και τεχνικών προτύπων προστασίας δεδομένων σε τρίτες χώρες και σε διεθνές επίπεδο, καθώς και για την ενίσχυση της συνεργασίας με τρίτες χώρες ⁽⁵⁾.

⁽¹⁾ Απόφαση της 30ής Σεπτεμβρίου 2010 στην υπόθεση T-85/09 *Kadı* κατά Επιτροπής, βλ. ιδίως παραγράφους 157, 177.

⁽²⁾ Το πρόγραμμα εργασίας της Επιτροπής για το 2011 [COM(2010) 623 της 27ης Οκτωβρίου 2010] αναφέρει στο παράρτημα II (Ενδεικτικός κατάλογος πιθανών πρωτοβουλιών υπό εξέταση) έναν «Κανονισμό για την καθιέρωση διαδικασίας για τη δέσμευση κεφαλαίων ατόμων υπόπτων για τρομοκρατικές δραστηριότητες στο εσωτερικό της ΕΕ».

⁽³⁾ Ανακοίνωση της Επιτροπής (2010) 609 της 4ης Νοεμβρίου 2010.

⁽⁴⁾ Βλ. ανακοίνωση της Επιτροπής (2010) 573 της 19ης Οκτωβρίου 2010 για μια στρατηγική για την αποτελεσματική εφαρμογή του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων από την Ευρωπαϊκή Ένωση.

⁽⁵⁾ Βλ. ανακοίνωση (2010) 609 με τίτλο «Συνολική προσέγγιση όσον αφορά την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα στην Ευρωπαϊκή Ένωση», σελίδες 16-17.

39. Μια ξεκάθαρη ευκαιρία για τη δράση της Ευρωπαϊκής Ένωσης στον συγκεκριμένο τομέα παρέχεται από τα περιοριστικά μέτρα (δέσμευσης περιουσιακών στοιχείων), όπου η εντατική συνεργασία με τρίτες χώρες και με τα Ηνωμένα Έθνη δεν πρέπει να περιορίζει το υψηλό επίπεδο προστασίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων που διασφαλίζεται από το νομικό σύστημα της ΕΕ.

III. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

40. Ο ΕΕΠΔ εκφράζει την ικανοποίησή του για την προσοχή που αποδίδει η ανακοίνωση στα θεμελιώδη δικαιώματα και στην προστασία των δεδομένων, συνιστώντας ταυτόχρονα περαιτέρω συγκεκριμένες βελτιώσεις στον τομέα της αντιτρομοκρατικής πολιτικής.

41. Ο ΕΕΠΔ συνιστά να υποστηριχθεί με συγκεκριμένες πρωτοβουλίες ο σεβασμός των θεμελιωδών δικαιωμάτων στον συγκεκριμένο τομέα, και ιδίως το δικαίωμα της προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, το οποίο αποτελεί απαραίτητο σύμμαχο για την προώθηση της ασφάλειας δικαίου, της εμπιστοσύνης και της συνεργασίας για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας, καθώς και απαραίτητη νομική προϋπόθεση για την ανάπτυξη των προβλεπόμενων συστημάτων.

42. Ο ΕΕΠΔ υποστηρίζει επίσης την προσέγγιση σύμφωνα με την οποία η επιλογή μιας συστηματικής πολιτικής πρέπει να προτιμάται σε σχέση με μια πολιτική βάσει περιστατικών, ιδίως όταν δημιουργούνται νέα συστήματα αποθήκευσης, συλλογής και ανταλλαγής δεδομένων βάσει συγκεκριμένων περιστατικών χωρίς προηγούμενη αξιολόγηση υφιστάμενων εναλλακτικών λύσεων.

43. Υπό αυτό το πρίσμα, ο ΕΕΠΔ συνιστά στα θεσμικά όργανα της ΕΕ να διασφαλίζουν ότι οι πολιτικές και οι πρωτοβουλίες στον τομέα των εσωτερικών υποθέσεων και της εσωτερικής ασφάλειας σχεδιάζονται και εφαρμόζονται με τρόπο που να διασφαλίζει μια συνεκτική προσέγγιση και σαφείς συνδέσεις μεταξύ τους, ώστε να ευνοούνται οι κατάλληλες και θετικές συνέργειες και να αποφεύγεται η άσκοπη επανάληψη έργου και προσπάθειών.

44. Στο πλαίσιο αυτό, ο ΕΕΠΔ συνιστά στον νομοθέτη της ΕΕ να αναδείξει τον ρόλο της προστασίας των δεδομένων αναλαμβάνοντας δεσμεύσεις για συγκεκριμένες δράσεις (και προθεσμίες), όπως οι ακόλουθες:

- η αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας των υφιστάμενων μέτρων με παράλληλη εξέταση του αντικτύπου των νέων προβλεπόμενων μέτρων επί της ιδιωτικής ζωής είναι καθοριστικής σημασίας και θα πρέπει να διαδραματίζει σημαί-

νοντα ρόλο όσον αφορά τη δράση της Ευρωπαϊκής Ένωσης στον συγκεκριμένο τομέα,

- όταν μελετώνται νέα μέτρα, να εξετάζονται οι πιθανές αλληλοσεικαλύψεις με ήδη υφιστάμενα μέτρα, με συνυπολογισμό της αποτελεσματικότητάς τους, και να περιορίζεται η συλλογή και η ανταλλαγή των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα στο απολύτως απαραίτητο για τους επιδιωκόμενους σκοπούς,

- εισήγηση για την καθιέρωση ενός πλαισίου προστασίας δεδομένων που να εφαρμόζεται και στον τομέα της κοινής εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφάλειας,

- εισήγηση για μια συνολική και σφαιρική προσέγγιση ώστε να διασφαλίζεται, στον τομέα των περιοριστικών μέτρων (δέσμευσης περιουσιακών στοιχείων), τόσο η αποτελεσματικότητα των μέτρων επιβολής του νόμου όσο και ο σεβασμός των θεμελιωδών δικαιωμάτων, βάσει του άρθρου 75 ΣΛΛΕ,

- ανάδειξη της προστασίας των δεδομένων ως κεντρικού ζητήματος της συζήτησης σχετικά με τα μέτρα στον συγκεκριμένο τομέα, μέσω της διασφάλισης, για παράδειγμα, ότι διενεργούνται εκτιμήσεις επιπτώσεων για την ιδιωτική ζωή και την προστασία των δεδομένων και ότι ζητείται έγκαιρα η γνώμη των αρχών που είναι αρμόδιες για την προστασία δεδομένων, όταν προωθούνται προτάσεις σχετικές με τον εν λόγω τομέα,

- διασφάλιση του ότι η εμπειρία προστασίας δεδομένων διοχετεύεται στην έρευνα σε ζητήματα ασφάλειας από πρώιμο κιάλο στάδιο, ώστε να καθοδηγεί τις επιλογές πολιτικής και να διασφαλίζεται η ενσωμάτωση, στον μέγιστο δυνατό βαθμό, της συνιστώσας της ιδιωτικής ζωής στις νέες τεχνολογίες ασφάλειας,

- διασφάλιση των κατάλληλων εγγυήσεων κατά την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα στο πλαίσιο της διεθνούς συνεργασίας, με παράλληλη προώθηση της ανάπτυξης και εφαρμογής των αρχών για την προστασία των δεδομένων από τρίτες χώρες και διεθνείς οργανισμούς.

Βρυξέλλες, 24 Νοεμβρίου 2010.

Peter HUSTINX

Ευρωπαίος Επόπτης Προστασίας Δεδομένων